

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ НА ТЕХНОЛОГІЮ

Давидюк Олександр Миколайович,
*кандидат юридичних наук, доцент, адвокат,
старший науковий співробітник НДІ
правового забезпечення інноваційного
розвитку Національною академії
правових наук України*

The theses are devoted to the study of legal regulation of protection of rights to technology, the current legislation is analyzed for the legal regulation of this issue, the author has also made a classification of protective equipment taking into account various criteria and made relevant conclusions regarding the improvement of the domestic regulatory framework.

Keywords: technology, protection of technology rights, technology transfer.

Тезиси посвящені вивченню питань правового регулювання захисту прав на технологію, проаналізовано діюче законодавство на предмет правової регламентації даного питання, також автором зроблена класифікація засобів захисту з урахуванням різноманітних критеріїв і зроблені відповідні висновки щодо удосконалення національної нормативної бази.

Ключевые слова: технология, защита прав на технологию, трансфер технологий.

Аксіомою економічного розвитку останніх часів є необхідність якісного технологічного оновлення виробничого сектору країни. Більш-того, існуючі правила конкуренції зумовлюють постійне оновлення виробничих потужностей суб'єкта господарювання їх систематичне вдосконалення та поліпшення.

В той же час, такі економічні тенденції не зовсім повноцінно спрацьовують в межах української економіки і однією із причин цього є недосконалість правового регулювання такого об'єкту господарського обороту як технологія.

Одним із основоположних аспектів нормативно-правового впливу, які потребують термінового вдосконалення є створення системи

юридичних гарантій за допомогою яких суб'єкти відносин у сфері трансферу технологій зможуть захистити свої права на зазначені об'єкти від посягань та недобросовісного копіювання з боку інших суб'єктів цих відносин.

Спробуємо визначити, які саме засоби захисту можуть бути використані для захисту прав на технологію.

Загально визнаним є те, що, технологія – це складний (синтетичний) об'єкт правового регулювання, окремі складові якого наділені правовим статусом інших об'єктів цивільно-правового та господарсько-правового обороту [1]. Так, серед них є об'єкти права інтелектуальної власності, комерційна таємниця, конфіденційна інформація, ноу-хау, інновації та інші об'єкти [2]. Вхідження зазначених елементів до складу технології передбачає можливість для учасників трансферу технологій використати спеціальні засоби захисту прав від можливого їх порушення та засоби захисту і відновлення вже порушених прав, що передбачені відповідними спеціальними галузевими актами законодавства. Також не потрібно забувати і про те, що технологія може існувати в якості свого матеріального втілення як система устаткування та механізмів поєднаних в якості технологічної лінії та/або експериментального конструювання. Така специфіка зумовлює можливість використання і речово-правових та зобов'язально-правових засобів захисту прав і законних інтересів учасників відносин у сфері трансферу технологій.

Взагалі засоби захисту прав на технологію за джерелом їх походження можливо поділити на ті які передбачені чинним законодавством України, а також ті які можуть визначені сторонами при укладанні договорів спрямованих на розроблення, втілення чи передачу прав на технологію [3].

На жаль, чинне законодавство майже не визначає спеціальних засобів захисту чи засобів відновлення порушених прав суб'єктів трансферу технологій. Але складний «синтетичний» характер технології свідчить про можливість застосування тієї загальної системи прийомів захисту які передбачені для всіх без виключення суб'єктів цих відносин.

Так, в межах цивільного права можна виділити:

(1) речово-правові спеціальні способи захисту права власності від порушень, не пов'язаних із володінням, (позов про заборону дій, що порушують право власності – ч. 2 ст. 386 ЦК України; виндикаційний позов – ст.ст. 387–390 ЦК України¹; позов про усунення перешкод у здійсненні права користування та розпорядження своїм майном – ст. 391 ЦК України; позов про визнання права власності – ст. 392 ЦК України); (2) інші спеціальні способи захисту права власності від порушень, не пов'язаних із володінням, (визнання незаконним правового акта, що порушує право власності – ст. 393 ЦК України; відшкодування шкоди, завданої власникові земельної ділянки, будинку, інших будівель у зв'язку із зниженням їх цінності – ст. 394 ЦК України) [4].

В межах господарського права, статтею 217 Господарського кодексу України встановлено, що у сфері господарювання застосовуються такі види господарських санкцій: відшкодування збитків; штрафні санкції; оперативно-господарські санкції та адміністративно-господарські санкції.

На особливу увагу заслуговують також засоби захисту встановлені законодавством у сфері інтелектуальної власності (так звані похідні засоби захисту). Серед них на особливу увагу заслуговують такі засоби як: (а) право вимагати визнання свого авторства шляхом зазначення належним чином імені автора на творі і його примірниках і за будь-якого публічного використання твору, якщо це практично можливо; право забороняти під час публічного використання твору згадування свого імені, якщо він як автор твору бажає залишитись анонімом; право вибрати псевдонім, зазначати і вимагати зазначення псевдоніма замість справжнього імені автора на творі і його примірниках і під час будь-якого його публічного використання; право вимагати збереження цілісності твору і протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій зміні твору або будь-якому іншому посяганню на твір, що може зашкодити честі і репутації автора; виключне право на використання твору; виключне право на дозвіл або заборону використання твору іншими особами (ст. 14–15 Закону України «Про авторське право та суміжні права»); (б) право на встановлення авторства на винахід (корисну модель); право на вста-

новлення факту використання винаходу (корисної моделі); право на встановлення власника патенту; право на примусове поновлення порушених прав власника патенту; право на примусове виконання умов укладених ліцензійних договорів; встановлення права попереднього користування; право на відшкодування збитків (стаття 35 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі»); в) право на встановлення авторства на промисловий зразок; право на встановлення факту використання промислового зразка; право на встановлення власника патенту; право на примусове поновлення порушених прав власника патенту; право попереднього користування промисловим зразком; право на відшкодування збитків, заподіяних неправомірним використанням промислового зразку (стаття 27 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки»).

До засобів захисту та відновлення порушених прав у сфері трансферу технологій які можуть бути визначені сторонами у відповідному договорі можна віднести наступні:

(а) штраф, пеня, неустойка; (б) гарантія; (в) порука; (г) завдаток; (д) застава; (е) притримання. Іншими словами всі ті засоби, що визначені положеннями Глави 49 Цивільного кодексу України.

При цьому, особливо хотілось би відмітити, що всім без виключення суб'єктам трансферу технологій в Україні, не вистачає специфічних гарантій захисту, які мали б бути визначені положеннями чинного законодавства України як такі які властиві саме для цієї сфери, оскільки всі ті засоби, що передбачені чинним законодавством для всіх типів суспільних відносин не надають повноцінної можливості захистити таких учасників. Завдання держави у цьому випадку – розробити такі систему заходів і впровадити які на рівні окремого нормативно-правового акту не нижче рівня Закону України. Визначити спеціальних орган державної влади, на який покласти обов'язки щодо нагляду за дотриманням учасниками відносин у сфері трансферу технологій своїх прав та обов'язків. Розробити та надати таким суб'єктам зразкові та примірні договори у сфері трансферу технологій які б могли слугувати певним орієнтиром при складанні та формулюванні відповідних захисних застережень у приватноправових договорах у сфері трансферу технологій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Давидюк О. М. Технологія як об'єкт господарсько-правового регулювання : [монографія]. Харків: Вид-во «ФІНН», 2010. 176 с.
2. Денисов А. І. Ринок технологій: правові аспекти забезпечення інтересів технологічної безпеки. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. Сер.: Економічна теорія та право. 2014. № 4. С. 126–137. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnyua_etp_2014_4_13.
3. Гладка О.В. Технологія як складова предмету комерційної концесії. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. 2014, № 2 (17) с. 188–197.
4. Домусчі С. Д. Класифікація способів захисту права власності від порушень, не пов'язаних із позбавленням володіння. *Форум права*. 2011. № 1. С. 310–314. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/ejournals/FP/2011-1/11dcdipv.pdf>